

УДК 658.14

Фісуненко П.А., к.е.н., доц., Лаже М. В., здобувач, ДВНЗ ПДАБА, м. Дніпро, Дзюба С.В., к.т.н., с.н.с., ПНЦ НАН України, м. Дніпро

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В статті наведена система показників для розрахунку рівня економічної безпеки підприємства. На основі вивчення існуючої системи показників зроблено висновок, що проблемою визначення рівня економічної безпеки підприємства є слабо структурованість, яка має яскраво виражену ієрархічну, багаторівневу структуру. При розрахунку рівня економічної безпеки виникає складність у відборі найбільш відповідних показників для кожного елемента та уникнення дублювання серед показників. Таким чином для більш результативної оцінки економічної безпеки потрібно удосконалити існуючу систему показників шляхом відсіювання «дублюючих показників» та створення базової системи економічної безпеки будівельних підприємств для подальшого формування системи інтегральної оцінки.

Ключові слова: економічна безпека, система показників, будівельні підприємства.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки значних втрат зазнали підприємства будівельної галузі через недостатність фінансування, заморожування інвестиційної діяльності, застарілої матеріально-технічної бази та неспроможність попереджати, нейтралізувати внутрішні та зовнішні загрози та швидко пристосовуватися до нестабільності середовища. Саме тому розвиток та функціонування об'єктів господарської діяльності в значній мірі

залежить від надійної, якісної та ґрунтовної системи економічної безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на великий інтерес вітчизняних і зарубіжних вчених і практиків, до проблем оцінки економічної безпеки, слід зазначити, що існуючі розробки, в основному, присвячені різним аспектам національної і регіональної безпеки, і значно меншою мірою – питанням економічної безпеки підприємств. Ефективність функціонування і саме існування підприємств безпосередньо залежить від ступеня захищеності їх економічних інтересів.

Для будівельних підприємств оцінка економічної безпеки важлива, у першу чергу, тому, що їх потенціал є вагомим фактором розвитку, гарантом економічного росту і підтримки економічної незалежності країни [1].

Дослідженню теоретичних проблем оцінки рівня економічної безпеки підприємств приділяли увагу такі вчені-економісти, як Абалкін Л. І., Бланк І. А., Васильців Т. Р., Довбня С. Б., Гичова Н.Ю., Зацеркляний М. М Кавун С. В., Кириченко О. А., Кизим М. О., Клебанова Т. З., Темченко А. Г., Подлужна Н. О., Черняк О. В., Шкарлет С. М., Мельников О. Ф., Руденський Р. А., Капустін Н. П. та інші.

У своїх працях автори розглядають проблеми управління економічною безпекою підприємства як у цілому, так і по складовим елементам. Значна увага приділяється обґрунтуванню сутності економічної безпеки, її елементів, необхідність всебічного дослідження цього явища, пропонуються підходи до оцінки.

Викладення основного матеріалу. Загальновідоме поняття економічної безпеки підприємства включає фінансову, інтелектуальну, кадрову, техніко-технологічну, політико-правову, екологічну, інформаційну та силову складові [2]. Для розрахунку рівня економічної безпеки підприємств використовується система показників яку умовно можна розділити на чотири групи рис. 1.

1. Стан безпеки організації у фінансовій сфері

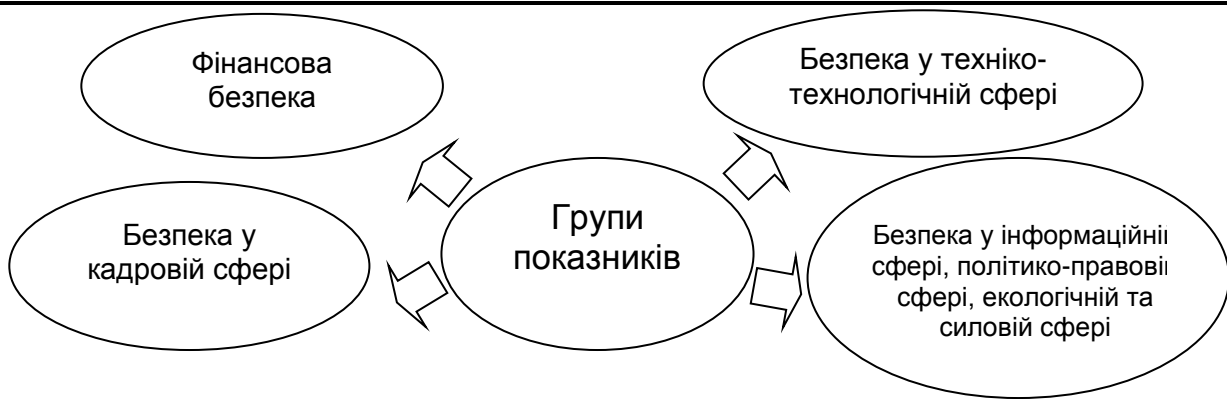

Рис. 1. Групи показників для оцінки економічної безпеки економічного стану підприємств

Характеризує фінансову забезпеченість підприємства. Дана складова показує, наскільки ефективно використовуються корпоративні ресурси.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності - це відношення абсолютно ліквідних активів до поточних зобов'язань підприємства. Коефіцієнт показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

Коефіцієнт швидкої ліквідності відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами. Обчислюється як відношення оборотних активів високої (термінової) ліквідності до короткострокових пасивів. Рекомендоване значення даного показника 0,7-1.

Коефіцієнт загальної ліквідності - це відношення оборотних активів до короткострокових пасивів:

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі засобів, авансованих у його діяльність. Обчислюється діленням власного капіталу на підсумок балансу підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує здатність підприємства залучати зовнішні джерела фінансування. Обчислюється діленням вартості залучених засобів на власний капітал.

Коефіцієнт фінансового левериджу визначається відношенням позикового капіталу до власного.

Цей коефіцієнт відображає структуру капіталу, чим більше його значення, тим більша частка позикового капіталу, тим більший ризик і залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів - це показник кількості оборотів оборотних активів підприємства за певний період. Знаходиться шляхом ділення виручки від всіх видів діяльності підприємства (чистий дохід) на оборотні активи підприємства.

Коефіцієнт абсолютності необоротних активів - це показник кількості обороти необоротних активів підприємства за певний період.

Знаходиться відношенням виручки від всіх видів діяльності підприємства (чистий дохід) до необоротних активів підприємства.

Рентабельність активів характеризує ефективність використання всього наявного майна підприємства та знаходиться як відношення чистого прибутку підприємства до середньої суми активів.

Рентабельність не має порогового значення як правило порівнюють з міжгалузевим показником та вважають позитивність її зростання.

Рентабельність продукції характеризує ефективність витрат на її виробництво. Вона визначається у процентному значенні відношенням прибуток від реалізації продукції за певний період (чистий прибуток) до собівартості реалізованої продукції.

Рентабельність продажу характеризує ефективність витрат на її виробництво і її збуту. Вона визначається у процентах як відношення прибутку від реалізації продукції за певний період (валовий прибуток) до загального (чистого) прибутку підприємства.

2. Стан безпеки організації у техніко-технологічній сфері

Характеризує ступінь відповідності застосовуваної на підприємстві техніки та

технології сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів.

Розглянемо показники ефективності використання основних фондів підприємства.

Найбільш важливий з них - фондівддача, що відображає ефективність використання основного капіталу і характеризує кількість продукції, що припадає на одну гривню вартості основних фондів. Прагнення цього показника до максимуму за інших рівних умов розцінюється як позитивне явище в економіці використання основних фондів підприємства. Фондовіддача основних фондів розраховується як відношення вартості основних фондів до обсягу реалізованої продукції.

Фондоозброєність – це показник оснащеності праці виробничими основними фондами. Визначається відношенням середньорічної балансової вартості виробничих основних фондів до середньо-облікової чисельності працівників.

Коефіцієнт вибуття основних засобів визначається як відношення вартості вибулих у звітному періоді основних засобів до початкової вартості основних засобів.

Коефіцієнт вибуття основних засобів є незначним та не становить внутрішню загрозу його безпеці, бо повинен бути меншим за 1.

Коефіцієнт оновлення основного капіталу розраховується як відношення вартості придбаних у звітному періоді основних засобів, до вартості основних засобів на початок звітного періоду.

Капіталомісткість (фондомісткість) є оберненим до фондівддачі. Цей вимірник також відображає ефективність використанні основних фондів. Він показує: яка частина вартості основних виробничих фондів припадає на 1 грн. реалізованої продукції. Показник фондомісткості продукції розраховується як відношення вартості основних фондів до обсягу випущеної продукції.

Проаналізуємо рентабельність використання основних фондів. Цей показник інформує про те, яка віддача ресурсів підприємства по прибутку, про те на скільки прибутково використовувалися основні фонди за аналізований час.

Показник рентабельності основних фондів розраховується як співвідношення прибутку і показника ресурсів, зокрема основних фондів.

3. Стан безпеки організації у кадровій сфері

Коефіцієнт укомплектованості кадрами визначається відношенням фактичної чисельності працівників до чисельності працівників відповідно до штатного розпису.

Коефіцієнт плинності кадрів характеризує лояльність працівників фірми. Обчислюється відношенням кількості звільнених з усіх причин працівників до середньосписочної чисельності.

Продуктивність праці - це показник трудової діяльності працівників. Розраховується відношенням обсягу продукції до середньоспискової чисельності робітників.

Коефіцієнт інтелектуального рівня працівників знаходиться відношенням чисельності висококваліфікованих працівників до середньоспискової чисельності робітників.

4. Стан безпеки організації у інформаційній сфері, політико-правовій сфері, екологічній та силовій сфері.

Рівень інформаційної складової економічної безпеки може визначатися часткою неповної, неточної й суперечливої інформації, використовуваної в процесі ухвалення управлінських рішень, а також витратами на інформацію, що використовується підприємством в ході своєї діяльності.

Основними загрозами безпеці у політико-правовій сфері є: недостатня правова захищеність інтересів підприємства в договірній та іншій діловій документації; порушення юридичних прав підприємства та його працівників; умисне або ненавмисне розголошення комерційно важливих відомостей; порушення норм патентного права.

Екологічна складова характеризується дотриманням екологічних норм технології та випуску продукції, мінімізацією втрат підприємства від забруднення навколишнього середовища. Як елемент екологічної безпеки розраховують коефіцієнт забруднення середовища (вартість екологічних зборів до валові витрати підприємства).

До основних негативних дій у силовій

сфері відносять:

- фізичні та моральні дії, спрямовані на конкретних осіб, особливо на керівників та провідних фахівців підприємства, з метою завдання шкоди їх здоров'ю (фізичному й психологічному), а також репутації та матеріальному благополуччю, що є загрозою нормальній діяльності підприємства;

- негативні дії, які завдають шкоди майну підприємства, загрожують зниженням вартості його активів та втратою економічної незалежності (доступ до конфіденційної інформації підприємства, промисловий шпionаж, дезінформація, знищення інформації тощо).

Продуктивність інформації знаходиться відношенням обсягу промислової продукції до витрат на придбання інформаційних ресурсів.

Продуктивність інформації є позитивним у діяльності підприємства та не становить для нього загрози.

Коефіцієнт платіжної дисципліни – відношення прибутку мінус збитки від штрафних санкцій до прибутку підприємства.

Коефіцієнт якості юридичних послуг розраховується відношенням виграних судових справ до загальної кількості позовів.

Коефіцієнт захищеності майна та персоналу підприємства знаходиться відношенням витрати на охорону бізнесу до суми чистого прибутку підприємства, якщо коефіцієнт захищеності майна та персоналу підприємства більше 1%. Це свідчить про ефективну діяльність підприємства у цій сфері.

Головною метою формування системи економічної безпеки підприємства є забезпечення ефективного функціонування та використання наявних ресурсів, забезпечення певного рівня трудового життя персоналу та якості господарських процесів підприємства, а також постійного стимулювання нарощування наявного потенціалу та його стабільного розвитку. Кожен з елементів системи економічної безпеки підприємства, в більшості випадків, може існувати тільки

тому, що отримує підтримку або деякі властивості від інших елементів, тобто постійно знаходиться у взаємозв'язку і взаємозалежності зі всіма елементами системи.

Висновки. На основі вивчення існуючої системи показників можна зробити висновок, що проблемою визначення рівня економічної безпеки підприємства є слабоструктурованість, яка має яскраво виражену ієрархічну, багаторівневу структуру. При розрахунку рівня економічної безпеки виникає складність у відборі найбільш відповідних показників для кожного елемента та уникнення дублювання серед показників. Таким чином для більш результативної оцінки економічної безпеки потрібно удосконалити існуючу систему показників шляхом відсіювання «дублюючих показників» та створення базової системи економічної безпеки будівельних підприємств для подальшого формування системи інтегральної оцінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. / Т.Г. Васильців – Львів: Арал, - 2008. – 384 с.
2. Користін О.Є.. Економічна безпека / Користін О.Є. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/14051003/ekonomika/osnovni_polozhennya_sistemi_bezpeki_pidpriyemnitstva.
3. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства [Текст]: підручник / С. Ф. Покропивний. - К: КНЕУ, 2001. - 526 с.
4. Чорна М. В. Концептуальна модель економічної безпеки будівельного підприємства [Електронний ресурс] / М. В. Чорна, І. В. Пірятінська // Ефективна економіка. – 2012. – №10. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1477>.
5. Клебанова Т. С. Моделі оцінки, аналізу та прогнозування економічної безпеки підприємства / Т. С. Клебанова, Є. А. Сергієнко // Бізнес Інформ. — 2006. — № 8. — 65-72 с.

АННОТАЦИЯ

В статье приведена система показателей для расчета уровня экономической безопасности предприятия. На основе изучения существующей системы показателей сделан вывод, что проблемой определения уровня экономической безопасности предприятия является слабо структурированность, которая имеет ярко выраженную иерархическую, многоуровневую структуру. При расчете уровня экономической безопасности возникает сложность в отборе наиболее подходящих показателей для каждого элемента и избежания дублирования среди показателей. Таким образом для более результативной оценки экономической безопасности нужно усовершенствовать существующую систему показателей путем отсеивания «дублирующих показателей» и создание базовой системы экономической безопасности строительных предприятий для дальнейшего формирования системы интегральной оценки.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система показателей, строительные предприятия.

ANNOTATION

In the article the metrics to calculate the level of economic security. On the basis of the existing system of indicators can be concluded that the problem of determining the level of economic security is poorly structured, which has a strong hierarchical, multi-level structure. When calculating the level of economic security there is difficulty in selecting the most appropriate parameters for each element and avoid duplication of indicators. So for a more effective assessment of the economic security necessary to improve the existing system performance by screening "redundant indicators" and create a basic system of economic safety of construction companies for further formation of integrated assessment system.

Keywords: economic security, system performance, construction company.

УДК 338.516.7:332.64

**Шапошникова И.А., соискатель
КНУСА, г.Киев**

АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПРИЧИН ПЕРЕРАСХОДА ЗАТРАТ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ

В статье затрагиваются вопросы, связанные с проблемой оценки фактической стоимости строительных проектов. Исследованы различные подходы к определению причин перерасхода. Выявлены основные риски, которые приводят к перерасходу. Рассмотрены варианты прогнозирования стоимости строительства с помощью экономико-математических моделей.

Ключевые слова: перерасход, недооценка, риски, неопределенность, стоимость строительства, превышение расходов, моделирование стоимости.

Постановка проблемы. Строительная отрасль является одной из наиболее подверженных риску отраслей. Каждый строительный проект имеет много нюансов, начиная от гидрогеологических характеристик строительной площадки, физических характеристик объекта и заканчивая экономическим и инвестиционным климатом в стране. Строительство объектов, в особенности крупных, - сложный, многогранный и длительный процесс. Такая сущность строительного проекта делает его особенно склонным к воздействию неопределенности. При этом стоимость строительства, как одна из главных характеристик проекта, оказывается наиболее восприимчивой к последствиям неучтенного риска. В результате по итогам завершения проекта может возникнуть такая ситуация как увеличение первоначальных затрат или перерасход согласованного ранее бюджета (cost overrun) [1, 2].

Анализ существующих исследований и публикаций. Фундаментальные исследования причин